

راهپیمایی اربعین

و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

راهپیمایی اربعین و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

احسان خادمی بهابادی

علیمحمد کوشکی زاده بافقی

بامقدمه: دکتر غلامرضا کریمی

با همکاری: گروه پژوهشی فرهنگ دیپلماسی و گفتگو

ناشر: یادگار هنر

طراح جلد: مرتضی منصورسمائی

تهران . خیابان استاد مطهری

بعد از سلیمان خاطر . پلاک ۱۴۴ . واحد ۲

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۲

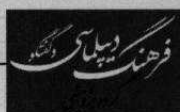
تیراژ: ۳۰۰۰ عدد

قیمت: ۱۹۰/۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: خاتم

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۳۹۳۱-۳-۰

© کلیه حقوق مادی و معنوی این مجموعه
متعلق به ناشر می باشد.

انتشارات یادگار هنر
شماره مجوز: ۱۳۷۸۲

سرشناسه: خادمی بهابادی، احسان، ۱۳۷۰-
 عنوان و نام پدیدآور: راهپیمایی اربعین و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران /
 نویسندگان احسان خادمی بهابادی، علیمحمد کوشکی زاده باقی؛ با مقدمه غلامرضا کریمی؛
 [برای] گروه پژوهشی فرهنگ دیپلماسی و گفتگو.
 مشخصات نشر: تهران: یادگار هنر، ۱۴۰۲.
 مشخصات ظاهری: ۱۸۸ ص: مصور (رنگی).
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۳۹۳۱-۳-۰۰ : ریال : ۱۹۰۰۰۰۰
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: زبان: عربی - فارسی.
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۴۶ - ۱۵۲.
 موضوع: حسین بن علی (ع)، امام سوم، ۴ - ۶۱ ق - اربعین
 موضوع: Hosayn ibn Ali, Imam III, ۶۲۵ - ۶۸۰ - Arbain
 موضوع: سوگواری‌های اسلامی -- جنبه‌های سیاسی
 Islamic mourning customs -- Political aspects
 امنیت ملی -- ایران -- جنبه‌های سیاسی
 National security -- Political aspects -- Iran
 امنیت ملی -- عراق -- جنبه‌های سیاسی
 National security -- Political aspects -- Iraq
 موضوع: ایران -- روابط خارجی -- عراق
 Iran -- Foreign relations -- Iraq
 عراق -- روابط خارجی -- ایران
 Iraq -- Foreign relations -- Iran
 شناسه افزوده: کوشکی زاده باقی، علی محمد، ۱۳۶۰-
 شناسه افزوده: کریمی، غلامرضا، ۱۳۴۸ - [ادکتر]، مقدمه نویسی
 شناسه افزوده: گروه پژوهشی فرهنگ دیپلماسی و گفتگو
 رده بندی کنگره: BP۲۶۰/۳
 رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۱۳۰۰۷
 اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

۱۰	مقدمه‌ی دکتر غلامرضا کریمی
۱۴	فصل اول: چارچوب مفهومی و تاریخچه اربعین
۱۵	مفهوم زیارت
۱۶	تحلیل مفاهیم مرتبط با سلامتی و تاثیر آن بر زندگی انسان
۱۷	پیاده‌روی اربعین و تمدن سازی
۱۸	ویژگی‌های آیین اربعین
۱۸	غیر تفریحی بودن
۱۹	خصلت قدسی (ماوراءالطبیعی)
۲۰	مردمی بودن و دولتی نبودن
۲۱	تاریخچه زیارت با پای پیاده
۲۳	فصل دوم: کارکردهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی اربعین
۲۴	کارکردهای سیاسی اربعین
۳۰	آثار سیاسی، ویژگی منحصر به فرد اربعین
۳۳	اصول و اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران
۳۳	ضدیت با نظام سلطه

۳۴	حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش
۳۵	اقدامات بشر دوستانه
۳۵	پیاده‌روی اربعین؛ نشانه کارآمدی انقلاب جهانی حضرت روح الله
۳۷	کارکردهای اجتماعی اربعین
۳۹	کارکردهای فرهنگی اربعین
۴۷	فرهنگ اربعین حسینی
۴۷	فرهنگ حسینی
۴۸	دلالت گفتمانی راهپیمایی اربعین حسینی
۵۰	تأملاتی راهبردی در تأثیرات گفتمانی راهپیمایی اربعین حسینی
۵۰	بر تمدن‌سازی اسلامی
۵۳	خدمات متقابل بیداری اسلامی و انقلاب اسلامی
۵۵	برد راهبردی فرهنگی ایران در جاده نجف - کربلا
۶۰	راز تأکید امام حسن عسکری بر زیارت اربعین
۶۱	ویژگی‌های منحصر به فرد راهپیمایی اربعین
۶۲	صبغه بین‌المللی، ویژگی منحصر به فرد اربعین
۶۲	حرکت فرامذهبی ویژگی منحصر به فرد اربعین
۶۲	پیام وحدت ویژگی منحصر به فرد اربعین
۶۳	باز تولید گفتمان انقلاب اسلامی
۶۴	مکتب بی‌نظیر اخلاق و انسانیت
۶۴	اربعین به مثابه ابررسانه
۶۵	ویژگی‌های فرهنگی منحصر به فرد اربعین
۶۷	سطوح مختلف تحلیل پیاده‌روی اربعین حسینی
۶۷	سطح تحلیل خرد پیاده‌روی اربعین حسینی
۶۸	بازیابی هویت دینی و شیعی در پیاده‌روی اربعین حسینی
۶۹	کنش عرفانی معطوف به ارزش‌ها در پیاده‌روی اربعین حسینی
۷۰	سطح تحلیل میانه: راهپیمایی اربعین به مثابه مناسک سیاسی
۷۲	راهپیمایی اربعین حسینی، رویدادی مردمی
۷۲	سطح تحلیل کلان و جهانی در پیاده‌روی اربعین حسینی
۷۴	پوشش خبری و رسانه‌ای در علم جامعه‌شناسی

۷۶	فصل سوم: اربعین و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
۷۷	تأثیر پیاده‌روی اربعین بر امنیت ملی
۷۷	نقش هویت‌سازی
۷۸	نقش الگوسازی
۷۸	مقابله با تحریف و انگاره‌سازی
۷۹	بررسی ابعاد امنیتی راهپیمایی اربعین در جمهوری اسلامی ایران
۸۱	تأثیر راهپیمایی اربعین بر امنیت ملی ایران: تحلیلی از آثار مثبت و منفی
۸۲	تحلیل تأثیر راهپیمایی اربعین بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
۸۳	سه مولفه اصلی ماهیت جمهوری اسلامی
۸۴	ارزیابی تأثیر راهپیمایی اربعین بر امنیت داخلی ایران
۸۵	چالش‌های امنیتی راهپیمایی اربعین برای جمهوری اسلامی ایران
۸۸	آیا راهپیمایی اربعین تهدیدی برای امنیت ملی ایران است؟
۸۸	استفاده از تکنولوژی در مدیریت راهپیمایی اربعین و تأثیر آن بر امنیت ملی ایران
۸۹	فرصت‌ها و چالش‌های راهپیمایی اربعین برای امنیت ملی جمهوری اسلامی
۹۰	آسیب‌های بیداری اسلامی و مقابله با آن در راهپیمایی اربعین
۹۴	فصل چهارم: راهپیمایی اربعین و قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران
۹۵	منابع مؤلف قدرت نرم
۹۵	فرهنگ
۹۶	ارزش‌ها
۹۶	سیاست خارجی
۹۸	شناخت منابع قدرت نرم
۹۹	سطح فرهنگ
۹۹	دیپلماسی عمومی (ویژگی‌ها و مولفه‌ها)
۱۰۱	سطح ارزش‌های انقلاب اسلامی
۱۰۱	الگوی اسلام سیاسی
۱۰۴	استقلال و مقاومت
۱۰۴	حمایت از مظلومان و مستضعفان جهان
۱۰۵	منابع قدرت نرم ایران در عراق
۱۰۶	مذهب تشیع، عراق و قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران

۱۰۸	حوزه علمیه و قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در کشور عراق
۱۱۱	پیاده‌روی اربعین
۱۱۳	نقش پیاده‌روی اربعین در افزایش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران
۱۱۶	دیپلماسی عمومی و ظرفیت‌های اربعین
۱۱۶	ابعاد سیاسی امنیتی
۱۱۶	مقابله با تروریسم تکفیری از نوعی دیگر
۱۱۷	گذار از امنیت سخت به مردمی کردن امنیت
۱۱۸	تقویت محور مقاومت و پیوند ملت‌ها
۱۱۸	ظرفیت قدرت نرم پیاده‌روی اربعین
۱۲۰	فصل پنجم: پیاده‌روی اربعین و تأثیر آن بر امنیت ملی عراق
۱۲۱	پیاده‌روی اربعین و تأثیر آن بر امنیت ملی عراق
۱۲۵	پیامدهای «مثبت» عراق شیعی بر منافع و امنیت ملی ایران
۱۳۱	فرصت‌های اقتصادی
۱۳۲	تحولات دین‌داری و بعد اجتماعی امنیت ملی در عراق
۱۳۳	جایگاه دو کشور جمهوری اسلامی ایران و عراق در نظریات ژئوپلیتیکی
۱۳۴	فرصت‌ها و چالش‌های سیاسی و امنیتی ایران در عراق
۱۳۵	نقش پیاده‌روی اربعین حسینی در تقویت بنیه امنیتی شیعه
۱۳۶	پیاده‌روی اربعین، ضامن روابط راهبردی ایران-عراق
۱۳۷	تحلیل تأثیرات پیاده‌روی اربعین بر امنیت ملی عراق
۱۴۰	نتیجه‌گیری
۱۴۶	منابع
۱۵۱	مسیره الأربعین والأمن الوطنی للجمهوریة الإسلامیة الإیرانیة
۱۵۴	التمهید: الدكتور غلام رضا کریمی
۱۵۷	مسیره الأربعین و دورها فی الأمن القومي للعراق
۱۵۹	أثر المسیره الأربعینیة علی الأمن الوطنی
۱۶۲	دور المسیره الأربعینیة فی تعزيز البنية الأمنیة لشیعة
۱۶۸	دور المسیره الأربعینیة فی تعزيز البنية الأمنیة للشیعة
۱۷۰	دراسة آثار المسیره الأربعینیة علی الأمن الوطنی فی العراق
۱۷۳	النتائج و الملخص

در طول قرون متمادی تفکر و زیست فردی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی شیعیان با یاد و نام امام حسین (ع) گره خورده و بخشی از زندگی آنها از طریق ماهیت، مناسک و شعائر واقعه عاشورا شکل گرفته است. شکل‌گیری برخی از تحولات بزرگ سیاسی و اجتماعی شیعیان و کشورهای اسلامی متأثر از نهضت عزتمندانه امام حسین (ع) بوده که برجسته‌ترین این تحولات وقوع انقلاب اسلامی در ایران در سال ۱۳۵۷ است که تأثیرات شگرف منطقه‌ای و جهانی داشته است.

فارغ از مجادلات و مباحث کلامی گسترده در خصوص هدف قیام امام حسین (ع) و نحوه گزارش بازخوانی واقعه عاشورا و همچنین دستکاری‌ها و تحریف‌های صورت گرفته در این خصوص، قدرت گفتمانی این نهضت چنان وسیع و گسترده است که بر عمده تحولات در حوزه ژئوپلیتیک شیعه در خاورمیانه تأثیرگذار شده است.

در کنار دو روز برجسته تاسوعا و عاشورا، بدون تردید روز اربعین از قدرت بازخوانی و جریان‌سازی چشمگیری برخوردار است. بطوریکه با بازگشت به عمق بزرگترین حادثه تراژیک جهان، حرکت عظیمی را شکل می‌دهد که فرهنگ عاشورایی را برای میلیون‌ها انسانی که در این مسیر قرار می‌گیرند به تصویر می‌کشد تا رائر شرکت‌کننده در این اجتماع عظیم بدانند چطور می‌توان عاشورا را در عصر جدید امتداد بخشید.

اربعین یک نماد برای نو شدن است تا ضمن جلوگیری از تکرار ملال‌آور یک حادثه، با معنا بخشیدن به جان مایه قیام عاشورا، به تداوم، گسترش و ماندگاری آن کمک کرده و آن را از انحصار یک فرقه، قوم و قبیله خارج نموده و قدرت گفتمانی نهضت حسینی را در قرون و اعصار مختلف به شکل سوژه‌ها و نمادهای مختلف و متناسب با مقتضیات زمان بازنمایی و بازسازی کند. اربعین باغ پر برگ و رود مواجی است که هر لحظه‌اش رود دیگری می‌شود که در بستر نهضت اصیل حسینی و در یک گستره جهانی در جریان است.

اربعین رخداد و رویداد اصیلی است که ضمن سریان یافتن در درون افراد، به اعماق جامعه و نظام سیاسی راه یافته و مرتباً شگفتی خلق می‌کند تا سبک زندگی متفاوتی از آنچه معمول و مرسوم است بازنمایی کند. در واقع اربعین می‌خواهد فلسفه نهضت حسینی را نو به نو و

از طریق شدن در زمان حال تعمیق کند تا نگذارد غبار کهنگی بر روی آن بنشیند و یک رخداد واقعی و اصیل تبدیل به یک رخداد ساختگی و نمایشی بشود.

اربعین به عنوان یک سوژه جمعی فقط یک زیستن معنایی و ماورایی نیست بلکه زیستن مادی، روانی، هویتی-شخصیتی و فرهنگی هم در آن وجود دارد. تجربه اربعین زیستن باکرامت است زیستنی که دیده می‌شود و تاثیرگذار و انتخابگر است. در واقع تمام مناسک و آئین‌هایی که در محرم و اربعین در دوره‌های زمانی مختلف انجام می‌شود در قالب گفتمان رخداد اصیل نهضت حسینی است که چگونه زیستن، چگونه بودن، نوع روابط، نوع خندیدن و گریه کردن، اسطوره‌ها، خوبی و بدی‌ها، زشتی و زیبایی‌ها، دوستی و دشمنی‌ها را، و بنوعی همه‌چیزش را دیکته می‌کند و حتی این انسان در قالب گفتمان کلان نهضت حسینی به انتخاب‌هایش معنا می‌دهد.

حرکت عظیم اربعین در عین حال یک پدیده تحلیل‌ناپذیر است و جفاست که آن را در قاب و قالب نظری-مفهومی قرار دهیم. هیچ نظریه سیاسی، جامعه‌شناختی یا روابط بین‌المللی نمی‌تواند توضیحش دهد و هر نوع تحلیل نظری، حرکتی در جهت تحریف و گم کردن حقیقت در بستر نهضت اصیل حسینی است. جیل عاشورا و اربعین به گونه‌ای است که در قالب یک ایدئولوژی خاص در نمی‌آید چون مرتباً در حال شدن است و هر لحظه‌اش واقعه دیگری است و بعد جدیدی به خودش می‌گیرد. البته اربعین یک «امر واقع» محض نیست که نتواند نمادین شود. همواره باید بین حقیقت اربعین با سوژه‌ها و پرتو افکنی‌هایی که بر روی این حقیقت صورت می‌گیرد تمایز قائل شد. البته همین تحلیل‌ها و پرتوافکنی‌ها از منظرهای نظری و مفهومی مختلف واجد ارزش، منشا و اثر است که در این کتاب تلاش می‌شود اثرات اقدامات و فعالیت‌های انجام شده در ذیل پدیده اربعین بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران تجزیه و تحلیل شود.

آنچه در سال‌های اخیر در حرکت عظیم اربعین به نمایش گذاشته می‌شود صرفاً یک تصمیم ایدئولوژیک یا یک حرکت برنامه‌ریزی شده از قبل نیست که بتوان با بکارگیری یک چارچوب نظری-مفهومی خاص آن را فهم کرد بلکه هر فرد با شرکت در مراسم

اربعین، تجربه جدیدی را برای خود خلق می‌کند و خودش را استعلا می‌دهد. در واقع پدیده اربعین را باید با تمام گوناگونی و شکوفایی‌اش و شدن‌های لحظه‌ای‌اش تجربه کرد چون هر لحظه‌اش، لحظه دیگری است. این پدیده را به راحتی نمی‌توان آشنازدایی کرد تا فهمش نمود. البته همواره باید مراقب تحریف‌ها در شناخت این پدیده بود. تصویرسازی و بازنمایی از پدیده اربعین، اجازه مواجهه با آن را برای درک بهتر می‌دهد اگرچه دچار نوعی تقلیل‌گرایی می‌شویم تا بتوانیم این پدیده را توجیه کرده و تجزیه و تحلیل کنیم.

از آنجا که پیاده‌روی اربعین به لحاظ ماهیت و روش، با برخی از اهداف سیاست خارجی جمهوری اسلامی از جمله شکل دادن به امت واحده اسلامی، تقویت محور مقاومت و پیوند دادن میان ملت‌ها، استکبارستیزی، حمایت از مظلومان و مستضعفان در جهان و ضدصهیونیستی بودن تطبیق و نزدیکی زیادی دارد طبیعتاً مصداقی از کارآمدی نظام سیاسی و به نوعی ابزاری برای تقویت قدرت و امنیت ملی است. علاوه بر این، با عنایت به اینکه دشمنان جمهوری اسلامی در طول دو دهه گذشته، درصدد تهدید امنیتی جلوه دادن وضعیت ایران در محیط بین‌المللی بوده و مرتباً بر شیعه‌هراسی و ایران‌هراسی دامن زده‌اند، راهپیمایی عظیم اربعین بعنوان نماد دیپلماسی عمومی و قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران توانسته است با برجسته نمودن برخی از مولفه‌ها نظیر ارائه تصویر مثبت از ایران نزد ملت‌های مسلمان، نفوذ موثر و افزایش ارتباطات فرهنگی و اجتماعی با عراق و سایر کشورهای اسلامی، تبلیغ الگوی مردم‌سالاری دینی، امنیت و ایمنی بالای شرکت‌کنندگان در پیاده‌روی، کنترل مرزها برای مقابله با تروریست‌ها، ترافیک مناسب برای تردد زائران، تقویت هویت مشترک و همبستگی ملی بین زائران و جامعه ایرانی و توسعه روابط بین‌المللی و عملیات تجاری در تقویت ابعاد مادی و معنوی امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران تاثیرگذار باشد.

غلامرضا کریمی

رئیس دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه خوارزمی

مرداد ۱۴۰۲